

RIKOSASIOIDEN SOVITTELUN NEUVOTTELUKUNNAN KOKOUSMUISTIO

Aika **To 9.9.2021 klo 13 – 15**

Paikka Teams (etäkokous)

Osallistujat Jäsenet

Pouta Anneli, johtaja, THL, pj.

Kinnunen Arne, kehittämisneuvos, OM, varapj.

Keinänen Jari, johtaja, STM

Meri Paavola, STM

Tykkyläinen Juha, käräjätuomari, osaston johtaja, Pohjois-Karjalan käräjäoikeus (poissa)

Halme Kimmo, poliisitarkastaja, SM poliisiosasto

Mäenpää Pia, erikoissyyttäjä, Syyttäjälaitos, Itä-Suomen syyttäjälue

Ervasti Kaijus, professori, Itä-Suomen yliopisto (poissa)

Aino Jauhiainen, KRIMO, HY

Uotinen Sami, johtava lakimies, Suomen Kuntaliitto (poissa)

Annika Korpela, lakimies, Suomen Kuntaliitto

Koivukangas Jaana, kehitysjohtaja, RIKU (poissa)

Heikkinen Pekka, poliisitarkastaja, POHA

Snellman Tiina, sovittelun esimies, Vantaan sovittelutoimisto

Ikonen Reetta, sovittelutoimiston johtaja, Kymi-Saimaan sovittelutoimisto

Elonheimo Henrik, kehittämisspäällikkö, THL

Rimpilä Ilona, erityisasiantuntija, THL, siht. (poissa)

Avas

Pj. Anneli Pouta avasi kokouksen. Henrik Elonheimo valittiin sihteeriksi, koska Ilona Rimpilä oli poissa.

Muistiot

Neuvottelukunnan pöytäkirjojen hyväksymisprosessi ja pöytäkirjojen julkaisu THL nettisivuilla: Todettiin, että muistiot on syytä hyväksyä aika pian kokouksen jälkeen (s-posti kaikille), minkä jälkeen ne voidaan julkaista.

Sovittelun siirtohanke, yhteistyöpäivä ja neuvottelukunnan lausunto

Arne Kinnunen alusti siirtohankkeen etenemisestä. Siirto on saanut keväällä kannatusta sekä oikeusministeriltä että oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministerityöryhmältä. Viime aikoina OM:ssä on pyritty kartoittamaan sovittelun kustannusvaikutuksia, mikä on ollut haastavaa. Siirto on enää kiinni tarvittavasta lisärahoituksesta. Katse kohdistuu nyt kevään kehysneuvotteluihin. Viimeistään voidaan edetä tulevan hallitusohjelmakirjauksen kautta. Toiminta uudessa organisaatiossa käynnistyisi v. 2024 alusta.

Siirtohanketta käsitellään **etäyhteistyöpäivässä 17.9.2021**. Peruutetun Kolin tapaamisen tilalla järjestettävä sovittelupalveluiden, oikeusministeriön, neuvottelukunnan ja sidosryhmien yhteistyöpäivä tuo siirtosuunnitelman osapuolet yhteen. Päivän aikana järjestetään siirton liittyviä kysymyksiä käsittelevät pienryhmät. Tapahtuma on osa muutosjohtamista ja siitä voi tulla yhteisen seminaarisarjan avaus.

Elonheimo on tehnyt pohjan neuvottelukunnan **lausuntoon**, jossa se voi vielä esittää omat huomionsa siirtoon. Jäsenet ovat voineet kommentoida ja editoida lausuntoa Google Docs - palvelussa. Päädyttiin siihen, että lausunto viimeistellään vasta yhteistyöpäivän jälkeen, jotta siihen voidaan sisällyttää nostoja päivän annista. Kyseisen päivän ohjelman otsikot ovat lausunnonkin kannalta relevantteja. Elonheimo valmistelee lausunnon syyskuun loppuun mennessä ja lähettää sen s-postilla neuvottelukunnan hyväksyttäväksi.

Sovittelun tilastot 2020

Elonheimo esitteli elokuussa julkaistuja vuoden 2020 sovittelutilastoja. Päällimmäiset huomioidut ovat aloitteiden hienoinen kasvu ja uudistettu rikoslajiluokitus.

Toiveita tilastoraporttia kohtaan esitettiin: Tilastoista pitäisi tulla esiin, mitä kaikkia nimikkeitä sovitellaan **lähisuhdeväkivaltana**. Tässä voitaisiin hyödyntää Sopun ”lähistäppää”. Näin voitaisiin viestittää, että lähisuhdeväkivaltana sovitellaan muutakin kuin fyysistä väkivaltaa, ja lähisuhteissa tapahtuu sen lisäksi esimerkiksi petoksia, kavalluksia ja yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä. Myös **nuorten** osuutta ja sovittelun **tuloksia** toivottiin nostettavaksi enemmän raportissa esiin. Elonheimo totesi, että ehdotukset otetaan vastaan, ja jo nyt ikäryhmät on esitetty raportissa samoin kuin sopimusten tekoprosentit. Sen sijaan tieto sopimusten pitämisestä saattika uusintarikollisuudesta on haastavampaa saada mukaan. Lisäksi on epäselvää, missä määrin THL saa hyödyntää Sopun tietoja. Tilastoraportin kehittäminen on kuitenkin THL:n agendalla, ja neuvottelukunnalle esitellään jatkossa, millaisia tietoja Sopusta voisi saada. Lisäksi todettiin, että Sopun jatkokehitys on THL:ssä tunnustettu prioriteetiksi.

Vakavien rikosten sovittelu

Elonheimo kertoi vakavien rikosten jälkikäsittelyhankkeen tilanteen, jota on juuri käsitelty STM:n, THL:n ja Risen kanssa. Toiminta jatkuu vanhalta pohjalta siirtymäkauden ajan, eli mahdolliseen sovittelun siirtoon asti. Ohjetta kuitenkin muutetaan sallivammaksi niin, että 2 työntekijää saa käyttää jälkikäsittelyyn *noin* 100 tuntia työaikaa vuodessa, jotta asiakaspalvelua ei tarvitse katkaista, jos 100 tuntia tulee täyteen.

Elonheimo kaipasi neuvottelukunnan näkemyksiä siitä, voidaanko ja millä tavoin *vapaaehtoisia* sovittelijoita hyödyntää vakavien rikosten jälkikäsittelyhankkeessa. Onko asiaa syytä säännellä vai jätetäänkö se toimistojen omaan harkintaan, jolloin raamit muodostaa sovittelulaki *niin kuin muissakin rikoksissa*? Sovittelulain 3§ 3 momentin mukaan ”asian käsittely ja ratkaisu poliisi- tai syyttäväviranomaisessa taikka tuomioistuimessa eivät estä sovittelua”, ja ylipäänsä on lainmukainen normaalimenettely, että vapaaehtoiset sovittelevat.

Meri Paavolan mukaan mainittua lainkohtaa ei kuitenkaan voi lukea niin, että laki kattaisi myös lopullisen rikostuomion jälkeisen sovittelun. Hänen mukaansa, koska laissa käytetään käsitettä ”epäilty”, lainkohta tarkoittaa pikemminkin sitä, että asiaa voidaan sovittaa aina siihen asti, kunnes se on lopullisesti ratkaistu tuomioistuimessa. Hän vetosi myös siihen, että lain esitöiden (HE 93/2005 vp) mukaan sovittelu on tarkoitettu tuomioistuin käsittelyyn nähden rinnakkaiseksi tai vaihtoehtoiseksi tavaksi rikosasian käsittelemiseksi. Paavola kuitenkin totesi, että vaikka toiminta ei välttämättä kuuluisikaan sovittelulain piiriin, on sitä jonkin verran hyväksytty, mutta mitä vapaaehtoihin tulee, niin koulutukseen pitäisi panostaa enemmän, ettei tule vahinkoa.

Sinänsä neuvottelukunta tukee vakavien rikosten jälkikäsittelyä; sille on tilausta ja se pitää hoitaa sitoutuneesti. Vapaaehtoisten osallistuminen toimintaan jakoi kuitenkin näkemyksiä. Esimerkiksi Kimmo Halme ei nähnyt siinä ongelmaa, ja Elonheimo esitti, että tietyillä edellytyksillä vapaaehtoisten käyttö voitaisiin jo nyt hänen luonnostelemansa ohjeen avulla sallia. Koulutuksen merkitys on näissä asioissa kuitenkin niin suuri, että ei välttämättä riitä, että toimintaan osallistuvat vapaaehtoiset saavat ad hoc -perehdytyksen. Puheenjohtajan johdolla asia lykättiin jatkokäsittelyyn ja siihen palataan erikseen.

Henkilöstön kehittämispäivät

THL järjestää sovittelutoimistojen henkilöstölle kehittämispäivät 24.-25.11.2021. Koska mukana on niin kiintoisia esiintyjä (kuten Juha Siltala), voi myös neuvottelukunta tulla kuulolle; laitetaan kutsut heille tiedoksi.

Poliisin muuttuvat käytännöt suostumuksen kysymisen suhteen

Tiina Snellman nosti esiin suostumusasian: On ollut erilaisia käytäntöjä, miten aloitteet ohjautuvat poliisilta sovitteluun. Vantaalla poliisi on hiljattain joutunut mahdollisten juridisten ongelmien vuoksi luopumaan käteväksi havaitusta kirjemallista (jossa poliisi välttää suostumuksen kysymisen asiakkailta lähettämällä näille vain kirjeen siitä, että heidän asiansa on ohjattu sovitteluun). Kirjemalli perustui Pohan ohjeen joustavaan soveltamiseen ja sai tukea Matti Tolvasen taannoisesta Lean-raportista. Kirjemalli on helpottanut juttujen saamista poliisilta. Pia Mäenpää lupasi keskustella Tolvasen kanssa ja pyytää häneltä mahdollisia lisäperusteluja ja lainkohtia sen tueksi, että vasta sovittelutoimisto voisi kysyä suostumuksen.

Elonheimo toi kirjemallin tueksi esiin poliisilain 7:2§:n: ”Tietojen antaminen vaitiolovelvollisuuden estämättä: Poliisin vaitiolovelvollisuus ei estä tiedon antamista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muuten salassa pidettävästä seikasta.”

Pouta esitti vaihtoehdoksi oman työryhmän perustamista suostumuskysymyksen ympärille. Esille nostettiin myös OM:n hanke, joka on seurannut Tolvasen raporttia. Elonheimo kertoi, että siihen liittyen hän ja Rimpilä antoivat OM:lle oman lausuntonsa, jossa toivat esiin nimenomaan tarpeen selkeyttää suostumusasiaan liittyvää sääntelyä. Kinnunen lupasi selvittää, miten OM:n työryhmä etenee. Suostumusasiaa pidettiin siis neuvottelukunnan agendaan sopivana ja väläytettiin myös mahdollisuutta pyrkiä saamaan asiasta maininta tulevaan hallitusohjelmaan. Ylipäänsä

neuvottelukunnan kannattaa miettiä mahdollisuuksia vaikuttaa tulevaan hallitusohjelmaan niin, että sovittelu voidaan tuoda yhä enemmän esiin.

Seuraava kokous ja neuvottelukunnan budjetti

Seuraava neuvottelukunnan kokous on 11.11.2021 klo 13-15. Koska neuvottelukunnan vuotuista budjettirahaa on käyttämättä eikä se siirry seuraavalle vuodelle, Elonheimo ja Rimpilä valmistelevat mahdollisuutta pitää kokous Kolilla. Myös Vantaan excursio peruttiin korona takia, ja se voisi olla toinen mahdollinen rahojen käyttökohde.